

УДК 61:378.046.4+371.315

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ

Н. В. Нагорна, О. В. Бордюгова, Г. В. Дубова, М. П. Лимаренко

Донецький національний медичний університет імені М. Горького

EXPERIENCE OF USING METHODS OF INTERACTIVE TRAINING IN POSTGRADUATE MEDICAL EDUCATION

N. V. Nahorna, O. V. Bordyuhova, H. V. Dubova, M. P. Lymarenko

Donetsk National Medical University by M. Horky

У статті викладені цілі, основні методичні принципи, класифікація інтерактивних методів навчання. Представлені результати їх 3-річного використання на кафедрі педіатрії Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Донецького національного медичного університету імені М. Горького.

The objectives, main methodological principles, classification of methods of interactive training are described. The results of their 3-year-old use at the Department of Pediatrics of Scientific-Research Institute of Postgraduate Education of Donetsk National Medical University by M. Horky are presented.

Вступ. Післядипломна освіта – спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки фахівця шляхом поглиблення, розширення та оновлення професійних знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі отриманого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду [4]. Основний напрямок сучасної післядипломної освіти – пошук інноваційних форм та методів навчання, спрямованих на підвищення якості підготовки фахівців, їх самовдосконалення [1, 2, 6]. Одними з них є інтерактивні методи навчання [1, 5].

Основна частина. Поняття “інтерактивний” походить від англійського “interact” (“inter” – взаємний, “act” – діяти). Інтерактивне навчання – навчання, що побудоване на взаємодії всіх учнів, включаючи педагога. Інтерактивні методи найбільше відповідають особистісно-орієнтованому підходу, бо вони припускають співнавчання (колективне, навчання у співпраці), при цьому і учень, і педагог є суб’єктами навчального процесу [7]. Педагог найчастіше виступає в ролі організатора процесу навчання, лідера групи, фасилітатора, творця умов для ініціативи учнів [2]. Інтерактивне навчання ґрунтується на прямій взаємодії учнів зі своїм досвідом і досвідом своїх колег. Нові знання та вміння формуються на основі такого досвіду [1].

Важливою умовою є при цьому підтримка в процесі співпраці атмосфери доброзичливості та взаємної підтримки, що дозволяє не тільки отримувати нові знання, а й розвивати пізнавальну діяльність [6].

Основними цілями інтерактивного навчання є підвищення ефективності освітнього процесу, посилення мотивації до вивчення дисципліни, формування та розвитку професійних, комунікативних навичок, аналізу та рефлексивних проявів, володіння сучасними технічними засобами і технологіями сприйняття та обробки інформації [1, 5].

Основними методичними принципами інтерактивного навчання є:

- ретельний підбір робочих термінів, навчальної, професійної лексики, умовних понять;
- всебічний аналіз конкретних практичних прикладів професійної діяльності, в якому учні виконують різні рольові функції;
- підтримка усіма учнями безперервного візуального контакту між собою;
- активне використання технічних навчальних засобів, за допомогою яких ілюструється навчальний матеріал;
- постійне підтримання викладачем активної внутрішньогрупової взаємодії;

– втручання викладача в хід дискусії в разі виникнення непередбачених труднощів, а також з метою пояснення нових для учнів положень;

– інтенсивне використання індивідуальних здібностей при роботі в малих групах;

– дотримання правил роботи в групі, сформульованих самими учнями;

– реалізація у процесі навчання “очікувань” учнів;

– навчання прийняття рішень в умовах певного регламенту [2, 6].

Єдиної класифікації інтерактивних методів навчання на сьогодні не існує. Наводимо класифікацію, яку запропонували А. І. Артюхін і В. І. Чумаков [1], для використання в медичному вузі. Вона включає в себе такі методи:

1. Творчі завдання.

2. Робота в малих групах.

3. Навчальні ігри:

3.1. Рольові.

3.2. Ділові.

3.3. Освітні.

4. Використання суспільних ресурсів:

4.1. Запрошення фахівця.

4.2. Експерсії.

5. Соціальні проекти.

5.1. Змагання.

5.2. Спектаклі, вистави тощо.

6. Вивчення та закріплення нового інформаційного матеріалу:

6.1. Інтерактивна лекція.

6.2. Учень у ролі педагога.

6.3. Робота з наочним посібником.

6.4. Кожен вчить кожного.

6.5. Використання та аналіз відео-та аудіоматеріалів.

6.6. Практична задача.

6.7. Кейс-метод.

6.8. Розбір ситуацій з практики учасника.

7. Робота з документами:

7.1. Складання документів.

7.2. Письмова робота з обґрунтуванням своєї позиції.

8. Обговорення складних і дискусійних проблем.

9. Тестування, іспит з подальшим аналізом результатів.

На кафедрі педіатрії Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Донецького національного медичного університету імені М. Горького протягом останніх 3 років на практичних заняттях з раціонального вигодовування дітей першого року життя, захворювань раннього віку, вроджених вад серця, залізодефіцитних і імунodefіцитних станів, вегетативної дисфункції, невідкладної допомоги, які проводяться з інтернами та лікарями курсів підвищення кваліфі-

кації, використовуються рольові ігри, робота в малих групах, дискусія та ін.

Рольова гра – один з методів навчання, при якому учасники розігрують різні ролі на основі ситуацій, пов’язаних з темою заняття [2, 6]. Метою використання рольової гри є проведення демонстраційного показу конкретних видів діяльності або відпрацювання певних навичок, а також закріплення отриманих знань [1, 5]. За допомогою рольової гри можна визначити наявність тактичного і (або) стратегічного мислення, здатності аналізувати власні можливості та вибудовувати відповідну лінію поведінки, можливості і мотиви інших людей, впливати на їхню поведінку [7].

А. І. Артюхіною та В. І. Чумаковим [1] запропоновані такі етапи проведення рольової гри:

1. Фокусування (концентрація уваги, мотивація активної участі, пояснення цілей гри).

2. План і правила гри.

3. Розподіл на групи. Визначення завдань для кожної групи.

4. Розподіл ролей.

5. Підготовка до гри.

6. Рольова гра.

7. Зворотний зв’язок.

Метою роботи в малих групах є підвищення ступеня залученості слухачів у навчальний процес. Значений метод інтерактивного навчання надає учасникам можливість обміну досвідом і думками, розширення знань [2, 5]. При роботі в малих групах центр уваги переноситься з викладача на учасників, до роботи залучаються всі учні.

Дискусія – високоефективний метод для закріплення знань, творчого осмислення вивченого матеріалу і формування ціннісних орієнтацій [1, 6]. Це цілеспрямоване обговорення конкретної проблеми, що супроводжується обміном думками, ідеями між двома і більше особами. Одне з головних завдань дискусії – не стільки всебічне і глибоке вирішення проблеми, скільки спонукання учасників замислитися над нею, а також здійснити аналіз, а, можливо, і перегляд своїх переконань і уявлень, уточнити та визначити свою позицію, навчитися аргументовано відстоювати власну точку зору і в той же час усвідомлювати право інших мати свій погляд на обговорювану проблему, бути індивідуальністю [3, 5].

Дискусія може бути стихійною (не регламентується), вільною (мінімальний ступінь регламентації) і керованою (існують спікери, чия позиція відома заздалегідь) [1].

До техніки керованої дискусії відносяться: чітке визначення мети, прогнозування реакції опонентів,

планування своєї поведінки, обмеження часу на виступи та їх задана черговість [3].

Нами використовуються такі форми дискусії: круглий стіл, засідання експертної групи, форум, симпозіум, дебати, перехресна дискусія, групова дискусія та ін.

Найбільш часто під час практичних занять ми застосовуємо керувану групову дискусію. Для її проведення зі складу учнів створюємо підгрупи, в яких обговорюють ті чи інші аспекти теми заняття. Обговорення може бути проведено двома способами: або всі підгрупи аналізують один і той же аспект проблеми, або з теми виділяємо окремі фрагменти. Наприкінці дискусії за допомогою викладача учні роблять узагальнення, формують висновки.

Критеріями ефективності проведення дискусії при цьому служать:

- задоволення, що отримують учні після дискусії;
- вміння учнів правильно, логічно висловити свою та чужу думку;
- культура дискусії, що дотримується лікарями;
- вміння учнів користуватися прийомами доказів, спростування;
- отримання в ході дискусії нових знань і соціального досвіду;

Література

1. Артюхина А. И. Интерактивные методы обучения в медицинском вузе : учебное пособие / А. И. Артюхина, В. И. Чумаков. – Волгоград, 2011. – 32 с.
2. Володин Н. Н. Вопросы непрерывного медицинского образования (проблемно-ориентированное обучение) / Н. Н. Володин, А. Г. Чучалин, В. С. Шухов // Лечащий врач. – 2000. – № 3. – С. 26–29.
3. Дианкина М. С. Профессионализм преподавателя высшей медицинской школы (психолого-педагогический аспект) / М. С. Дианкина. – Москва, 2000. – 124 с.

- вміння учнів користуватися наявними знаннями;
- вміння стати на точку зору іншого;
- живий обмін думками в ході дискусії [3, 5].

За результатами анкетування 563 слухачів (126 лікарів-інтернів різних спеціальностей і 437 лікарів циклів підвищення кваліфікації), що проводиться після закінчення кожного циклу навчання протягом останніх 3 років, 95,2% лікарів-інтернів та 91,3% лікарів циклів підвищення кваліфікації позитивно оцінили використання інтерактивних методів навчання, 97,3% учнів відзначали доцільність їх використання в післядипломній освіті.

Згідно з результатами обговорення з викладачами, зазначені методи навчання підвищили ступінь самостійної підготовки до занять та активності лікарів під час їх проведення, мотивацію до навчання, сприяли розвитку клінічного мислення, тренували вміння обґрунтовувати власну позицію в професійній сфері.

Висновок. Використання інтерактивних методів навчання перспективно в післядипломній медичній освіті при проведенні всіх видів підвищення лікарської кваліфікації.

4. Закон України “Про вищу освіту” від 17.01.2002 р. №2984-III, стаття 10 “Післядипломна освіта”.

5. Модель медицинского образования Казанского национального медицинского университета им. С. Д. Асфендиярова. – Алматы : КазНМУ им. С.Д. Асфендиярова, 2010. – Вып. 1, ч. 3. – 71 с.
6. Ступина С. Б. Технологии интерактивного обучения в высшей школе : учебно-методическое пособие / С. Б. Ступина. – Саратов : Издательский центр “Наука”, 2009. – 52 с.
7. Якиманская И. С. Технология личностно-ориентированного образования / И. С. Якиманская. – М. : Сентябрь, 2000. – 79 с.

Отримано 25.03.14